

Treball de Final de Grau
Humanitats: Estudis interculturals

LEGITIMITAT DE L'ESTAT MODERN: EL REPTE DE LA REPRESENTACIÓ

Autor: Sergi Escrig Collado

Tutora: Dra. Elsa González Esteban, Professora Titular Filosofia Moral

Data de lectura: Juliol 2018

Resum:

En el següent treball veurem el recorregut que han fet al llarg de la història els principals pensadors al voltant de la configuració de l'Estat. Amb les seves premisses aplegarem als problemes actuals per a argumentar la seua legitimitat que giren al voltant de la representació. En aquest cas en concret, buscarem una possible resposta a la distància actual que s'ha creat entre els polítics i els votants. Un sistema de representació que lluny de ser inclusiu genera, al cap i a la fi, un desinterès de la població per les decisions polítiques. Per aquest motiu, ens fixarem en la democràcia deliberativa com a solució a aquests problemes.

Paraules claus:

Estat, democràcia, representació política, legitimitat, democràcia deliberativa

Summary:

In the following we will work the way you have done throughout the history of the main thinkers about the configuration of the State. With their premises to collect current problems that revolve around the performance. In this specific case, we look for a possible response to the current distance that has been created between politicians and voters. A system of representation that far from being inclusive generates, in the end, a detachment of the population for political decisions. For this reason, we will develop the deliberative democracy as the solution to these problems.

Keywords:

State, democracy, political representation, legitimacy, deliberative democracy

Index

AGRAÏMENTS	3
INTRODUCCIÓ	5
1. PERQUÈ UN ESTAT?	7
1.1 Des de les Ciutat-Estat a l'Estat actual	7
1.2 La necessitat de l'Estat	13
1.3 La pau perpètua entre Estats per a garantir la legitimitat	17
2. ON QUEDA LA VOLUNTAT EN LA REPRESENTACIÓ?	21
2.1 Les dificultats inicials de la representació	21
2.2 Noves funcions de l'Estat	26
3. LA DELIBERACIÓ COM A SOLUCIÓ ALS PROBLEMES ACTUALS DE LA REPRESENTACIÓ?	29
3.1 Debats actuals sobre la representació.	29
3.2 El contingut de la representació	32
3.3 La forma de representació	34
3.4 La democràcia deliberativa: ¿Una representació qualificada?	36
3.5 Participació política actual	40
CONCLUSIÓ	43
BIBLIOGRAFIA	47

AGRAÏMENTS

En primer lloc, agrair a Elsa González les ganes posades en el treball i el suport constant per aconseguir-ho, ja que d'altra manera hagués estat impossible. En segon lloc, agrair a la meva família tot l'esforç perquè hagi pogut aplegar fins aquí. En tercer lloc, i no per això menys important, a la meva parella que sempre m'ha estat animant, tant en els bons moment com en els roïns.

Per últim, agrair a la Universitat Jaume I la possibilitat de cursar la carrera d'Humanitats: Estudis interculturals en Castelló i a tots els professors per ensenyar-me dia rere dia coses noves.

INTRODUCCIÓ

Aquest treball va ser escollit per la motivació interna que em va crear la idea de desvetllar l'actual separació entre l'Estat i el ciutadà. Dia rere dia, veia en el panorama polític una desvinculació de la gent amb les decisions polítiques. Aquest fet em va portar a debatre amb mi mateix quina era l'organització actual de l'Estat i d'on provenia, quina era la seva història i com havíem aplegat fins hui a aquesta separació entre la política del carrer i la institucional.

Aleshores, em vaig centrar en l'objectiu de descobrir la legitimitat de l'Estat, quins sons els actuals problemes que allunyen als ciutadans de la política, qui els representa i quines han sigut les últimes teories polítiques que intenten resoldre aquest fet. Com que es tracta d'una problemàtica històrica, existeixen —pràcticament— infinits debats al voltant de la formació de l'Estat ideal. Per tant, en aquest treball, ens centrarem en la representació i la democràcia deliberativa, ja que un treball, on aparegueren totes les idees per a solucionar els problemes actuals de l'Estat, seria exageradament extens. Llavors, per aconseguir el propòsit del treball, he decidit dividir el treball en tres capítols.

En el primer capítol, l'objectiu és fer un seguiment de les teories que ens han portat a l'actual gestió de la societat. Concretament, aquelles que han sigut democràtiques, o almenys, aquelles que han estat autodefinides com a tals. D'aquesta manera, es poden trobar els nexes d'unió i les diferències entre les polis gregues i la societat actual, per a aplegar doncs, al debat sobre l'actual legitimitat de l'Estat.

En el segon capítol, la finalitat consisteix en encontrar un nexa entre els representants i els representats, aquest fet el contextualitzarem, ja que és molt important per a veure els canvis polítics a escala global.

En el tercer i últim capítol, ens centrarem en els actuals problemes de la representació — tant de contingut, com en forma— per aplegar a una de les propostes més influents en els últims anys: la democràcia deliberativa.

Finalment, el treball presenta una conclusió i una bibliografia especialitzada sobre el tema

treballat per a desenvolupar aquesta investigació de caràcter bibliogràfic. Les fonts i autors que s'han emprat per a desenvolupar aquest treball provenen de l'àmbit de la filosofia política, tractant d'aprofundir en la lectura d'autors clàssics com: Plató, Aristòtil, Maquiavel, Hobbes, Locke i Kant entre d'altres, i contemporanis com: Habermas, García-Marzá, García Guitián i Valcárcel, per citar alguns pensadors en els que s'ha recolzat aquest treball de recerca.

Introduction

This work was chosen for internal motivation that I created the idea to reveal the current separation between the State and the citizen. Day after day, I saw in the political scene a disassociation of people with political decisions. This factled me to debate with myself what was the current organization of the State and where it came from, what was their story and how we met to date in this separation between the politics of the street and the University.

Then, I focus on the goal of discovering the legitimacy of the State, which sounds the current problems that surround the citizens of politics, who represents them and what have been the latest political theories that try to solve this. Since this is a historical problem, there are — virtually — endless discussions about the formation of the ideal State. Therefore, in this paper, we will focus on the representation and deliberative democracy, since a job, where they all ideas to solve the current problems of the State, it would be excessively large. Then, in order to achieve the purpose of the work, I have decided to split the work into three chapters.

In the first chapter, the goal is to keep track of the theories that have led us to the current management of the company. Specifically, those that have been democratic, orat least, those who have been undefined as such. In this way, you can find the connections and the differences between the Greek polis and the society, to bring together then, the debate about the actual legitimacy of the State.

In the second chapter, the aim is to find a link between representatives and represented, this made the contextualitze, as it is very important to see political changes on a global scale.

In the third and final chapter, we will focus on the current problems of representation — both in terms of content, such as in the form — to collect one of the most influentialin recent years: deliberative democracy.

Finally, the paper presents a conclusion and a bibliography on the subject worked to develop this research bibliographic in nature. The sources and authors that have been used to develop this work come from the field of political philosophy, trying to delve into the reading of classical authors such as Platon, Aristotle, Machiavelli, Hobbes, Locke and Kant among others, and contemporaries such as: Habermas, García-Marzá, García Guitián and Valcárcel, to cite a few thinkers in those who have supported this research work.

1. PERQUÈ UN ESTAT?

En aquest capítol veurem, en primer lloc com ha evolucionat el concepte d'Estat, des de les Ciutats-Estat a l'Estat actual. En segon lloc, com es va definir aquest i com els pensadors principals del moment van veure l'Estat com una necessitat. Per últim, seguint les petjades d'un dels principals pensadors —Kant— veurem el pas d'uns Estats primaris a uns Estats consolidats, amb una estructura que canviarà i farà el salt cap a la concepció actual de l'Estat.

1.1 Des de les Ciutat-Estat a l'Estat actual

Els primers filòsofs que teoritzaren sobre l'estructura organitzativa de l'Estat ja es plantejaren certs valors que havia de defensar aquest; valors com la igualtat, la solidaritat o la justícia. Fonaments que cregueren bàsics per a la democràcia, que en paraules de Garcia Marzà és: «l'aparició de la democràcia no sols com a règim de govern sinó com a forma de vida.» (Garcia Marzà, 1999: 45). La localització l'encontrarem en les *polis*, ja que cadascuna d'aquestes posseïa una concepció particular de la seva política. Així doncs, des de l'inici, la filosofia intentarà aclarir quina és la millor forma de govern. En primer lloc, els sofistes, que es dividiran en dos partits:

Un: el govern és el respecte a l'autoritat d'un que fa la llei i busca mitjançant aquesta el seu interès, portant en companyia els interessos d'alguns, [...] Dos: que el govern té la seva essència en l'autoritat d'alguns, però per a mantenir-se ha de comptar amb el suport de la majoria, el que no aconsegueix si no instaura lleis que assegurin la justícia (Valcárcel, 1998: 127).

Com veiem, els sofistes es plantejaren la legitimitat basant-se en el suport de la gent, en el seu dret, però també amb els interessos d'aquells individus que ostenten el poder, defensaran la llei per damunt dels interessos individuals. D'aquestes teories sorgiran les idees platòniques.

Així, la democràcia platònica, heretera dels sofistes, serà entesa com a república, on, enfront de la *isonomia* —igualtat de drets— i la *isegoria* —igualtat de paraula—, la justícia es presenta ara com harmonia, equilibri, entre l'individu i les seves parts. Així doncs, es configurava un Estat que tenia drets: «D'una banda, els *Ius civilis*, dret consuetudinari d'un

poble determinat. D'una altra, els *Ius naturale*, drets que gaudien del reconeixement general i eren comuns als diferents pobles[...] són drets basats en el fet que són en si raonables i justos.» (Garcia Marzá, 1999: 56)

Així doncs, veurem en Plató l'ideal de govern, aquest serà el que representa la força de tots, ordenat per estaments i sotmesos tots a la llei. Aquests pensaments ja els veiem a la *República* on proposarà una forma d'organització simple. Una organització, que s'encarregarà del treball —on estarà la majoria de la població— i per tant no es dedicaran al treball comú. Un segon estament es dedicarà a la defensa de la ciutat, amb tot tipus de privilegis però sense poder posseir família. Aquest punt és molt important, ja que així s'aconseguia que no s'heretaren els privilegis i acabaren formant una casta de governadors. L'últim grup o tercer estament estarà compost per savis i ancians que faran les lleis i les faran complir. D'aquesta organització ens dirà Valcárcel: «La filosofia platònica ha sigut molt influent en la filosofia política, ja que en ella es conjuguen les arrels més fortes del democratism amb una enemistat per la democràcia.» (Valcárcel, 1998: 128) És a dir, de la primera concepció extraiem el principi de meritocràcia, però també, que sols alguns, per les seves particularitats individuals, són aptes per al govern.

Seguint les petjades de Plató, Aristòtil, creurà que la monarquia o l'aristocràcia, si estan basades en la virtut, en l'excel·lència, són les més legítimes. Mentre que la democràcia quedaria com a govern dels pobres, per tant, allunyada del bé comú. Aristòtil diferirà en Plató a l'hora de buscar l'Estat ideal, ja que aquest no buscarà l'ideal com Plató, sinó que buscarà el millor possible. Així, la filosofia política d'Aristòtil inaugurarà la reflexió com a disciplina pròpia i ho farà establint dues direccions; la política com a ciència del bé comú i la política com a mecanisme o instrument. Llavors, per a Aristòtil, els éssers humans viuen en comunitats baix una autoritat i unes lleis. A partir d'aquesta reflexió, es preguntarà dues coses: quines són les millors lleis i com conservar-les. «Les millors lleis són aquelles que afavoreixen la justícia, que és, sobretot, equitat. Que ningú creixi en excés per damunt d'un altre, que ningú sigui rebaixat en excés.» (Valcárcel, 1998: 129)

Perquè aquestes lleis puguin perdurar en el temps i en la consciència col·lectiva, és necessari pensar en allò que ens uneix, i no en allò que ens separa, és a dir, cada individu te que adquirir els hàbits virtuoses. «Entre totes les constitucions possibles, la millor és aquella en què els millors governen amb el suport de la majoria, desterrant qualsevol interès particular.»

(Valcárcel, 1998: 129)

Per aquest motiu, Esquilo —precedent de Sòfocles i Eurípides— explicarà la gran resistència dels pobles grecs enfront del Gran Rei de Pèrsia. Enfront del gran territori immens de Pèrsia on estava el Gran Rei com a cap de l'Estat. En el moment en què s'enderrocarà aquesta figura, l'imperi s'enfonsaria, és a dir, la seva força i a la vegada la seva debilitat residien en un mateix lloc. Per altra banda, encontrem la societat grega, on cada comunitat és individual i el fet de sotmetre'ls sols significa aquest fet i no més enllà, és a dir, una victòria puntual era molt diferent d'una victòria enfront del Gran Rei. La força de l'Hèl·lade resplendeix allí on els seus enemics sols veuen la seva debilitat: en la seva dispersió, que és sols una aparença, perquè, els ciutadans lluitaran per les seves lleis d'igual manera que per les seves muralles.

Cal tenir en compte, que no es pot extrapolar en l'actualitat, ja que, com anomena E. Baker: «És una societat menuda i íntima és una església tant com un Estat, no fa distinció entre l'àmbit de l'estat i el de la societat[...]i per tant exigeix la seva adhesió completa.» (Baker, 1950: 110) Tant era així, que entenien la participació com un exercici directe, un deure, i no es limitaven a la presa de decisions sinó també a la realització d'aquestes.

Però, cal tenir clar, que no podem comparar aquesta democràcia grega en l'actualitat, ja que en primer lloc, la diferència més gran és la grandària —territorial—. En segon lloc, les societats gregues eren comunitats molt compactes, econòmicament independents i en principi amb els mateixos interessos —excloent als esclaus— (Macpherson, 1987: 20). En tercer lloc, la dificultat per a distingir entre esfera pública i privada. En l'actualitat les qüestions de la justícia ocupen només una part de la nostra existència. En quart lloc, tot l'anterior fa que no es distingeixi entre governant i governats, en paraules de Satori: «qui torna a exaltar ui la democràcia participativa no recorda que en l'antiga ciutat eren els esclaus els que es dedicaven a treballar, i que la polis es va afonar en un remolí d'excés de política.» (Satori, 1992: 33) Per últim, En quint lloc, la participació, que no tenia el mateix significat que en l'actualitat, era un formar part i no prendre part.

Tot i això, trobem en aquestes democràcies un nucli legitimador, en primer lloc, ens trobem que el logos, l'argumentació racional, és la clau de tota autoritat (Vernant, 1992: 61). En segon lloc, les idees bàsiques de la democràcia les trobem en la reflexió grega sobre la polis —igualtat justícia llibertat, etc.— en tercer lloc, les nostres democràcies parteixen de la

relació intrínseca entre ciutadania i participació. En quart lloc, és decisiu el paper del dret, ja que l'objectiu com a societat ha de quedar dins d'un marc jurídic, d'una regulació dels drets i les obligacions i per últim, en cinquè lloc, la importància de l'educació, la idea de democràcia no pot existir sense un ethos democràtic.

De tota forma, els grecs foren envaïts, però no per una societat que no respectarà la llei i que basarà la seva legitimitat en el cap de l'exèrcit, sinó per una societat que estimava molt les lleis, és a dir, per Roma. Aquesta societat va vincular la *pax* i la *lex* com si es tractarà de ciment. «Qualsevol govern es manté perquè preserva la llei, que garanteix la pau i a la vegada qualsevol governant es jutgi potencialment. L'estatut de ciutadania atorgat al llarg de tot l'imperi garanteix la plenitud de la llei en la seva aplicació com a dret i penes.» (Valcárcel, 1998: 130)

La política expansionista romana també tindrà moltes influències en les posteriors, ja que quan els interessava algun territori, aquests decidien si el sumeixen, si l'ocupaven o si el pacificaven. Si era sotmès, se li aplicaven les mateixes lleis romanes i a canvi pagaven tribut, si l'ocupaven, adaptaven les lleis al territori i si per últim, el conquistaven, canviaven els costums per a aplicar-los el seu mode de vida, el seu sistema legal i la seva autoritat. Aquest últim sistema quedava sotmès al senat que feia les lleis i tenia les autoritats corresponents que les feien complir.

Tot i aquesta separació, on la política —cònsols i procònsols—, i l'exercit i l'església estaven en diferents mans, hi va haver al llarg del temps diferents intents de sublevació per part del sector militar. Enfront d'aquestes temptatives, es va optar per un Triumvirat, encara que tampoc va garantir la pau i va anar derivant fins a una autoritat única. Frazer, en el seu llibre *la rama dorada*, situarà la diarquia com a sistema preponderant en occident durant la gran part de l'Edat Mitjana, al costat d'aquest poder, nomenarà el de l'Església romana. Aquest el suplirà quan apareixeran les convulsions polítiques en Roma. Així, per als romans, «El poder sols pertanyia a aquell que era capaç de mantenir-lo. I la garantia del seu manteniment era la llei, del que el fruit era una pau vigilada.» (Valcárcel, 1998: 132)

Serà en aquest moment quan la religió agafarà molta força, tant en la part administrativa com el la presa d'autoritat, fins al punt d'igualar-se amb l'imperi. Començarà ací la faceta legisladora. Aquest fet és clarivident amb l'Edicte de Milà, subscrit per Constantí i Licini i

poc després quan l'imperi ja no sols deixava practicar el culte al cristianisme sinó que serà declarat com a religió única. Deixant entreveure la divisió entre *Autocritas* i *potestas* que heretarà l'Edat mitjana. Amb l'empoderament per part de l'església, la filosofia política va quedar renegada a l'ús que aquests eclesiàstics volgueren fer, no és d'estranyar, que l'autoritat a partir d'aquest moment vingués de Déu i tota llei i autoritat haurà d'estar sotmesa a aquesta idea. Per a legitimar aquesta autoritat, van sorgir els màrtirs, els sants i les verges. Aquesta *postestas* estava per damunt de qualsevol que vingués d'un ésser humà, ja que tenia una legitimitat ancestral, dels avantpassats. «L'església va començar també a acumular, al costat d'aquesta imatge de pietat i compassió, el greix del coneixement possible.» (Valcárcel, 1998: 135)

Apareixeran en aquest context una sèrie de canvis com el desenvolupament de les universitats, l'establiment de noves ciutats, es reorganitzaran les rutes comercials, començarà a circular la moneda, etc. Fets que costaran d'assumir per part de l'Església. Durant aquest període, nombroses seran les disputes entre el cap de l'imperi i el poder eclesiàstic.

No obstant això, els Estats estaven creixent i fent-se forts. La primera teorització perfectament laica de l'Estat irromprà com un terratrèmol en els marges admesos, aquesta es *El príncep* de Maquiavel que fins i tot li va donar nom, el *stato*, l'organització estable, l'aparell establert. La seva importància radica en el canvi en la concepció de la política, on la filosofia política ja no sols s'encarrega de qüestions morals sinó de la possibilitat de l'ordre social mateix, no de crear un ordre just, sinó de crear un ordre.

Aleshores, Maquiavel denominarà «Estats» als territoris que estan sota la governació d'algun príncep. Aquests Estats es guanyen i es perden, ja que l'objectiu, segons Maquiavel, és augmentar el territori que posseeix, sigui mitjançant guerres o tractats. Tot príncep és virtual enemic o aliat de qualsevol altre per a obtenir aquest fi, és a dir, el príncep no ha de ser una persona moralment correcta, sinó que deu tenir com únic fi l'augment dels seus Estats si vol consolidar els que ja domina. La religió és merament un instrument individual per a aconseguir aquest fi, no pot ser mai regulador del govern. «La política és un art de govern en el qual les regles són immorals, encara que estrictes, i el governant que no ho té en conter no perdura.» (Valcárcel, 1998: 137)

L'Estat i el governant per a Maquiavel són el mateix, ja que l'autoritat dins d'un territori està

vinculat a una persona. D'aquí surt el concepte modern de sobirania, és a dir, la personificació de l'autoritat. Aleshores, l'Estat per a Maquiavel es presenta com la suprema construcció de la humanitat, perquè constitueix l'única possibilitat d'una convivència pacífica i organitzada. El fi d'aquesta existència serà l'èxit, i on; els prínceps, els grans i el poble governi conjuntament. Aquest és el punt de separació amb l'antiguitat, la distinció de l'estructura del domini del context ètic, per això la política es transforma en l'art de dominar la fortuna, ja que Maquiavel deixa l'ètica en casa, és a dir, en l'àmbit privat. (Granada, 1988: 549)

Així, la reflexió política passa a centrar-se en l'ordre social, en obligació política. Aquest és el cas de l'aparició dels estats nacionals moderns, que a diferència de les *polis*, en l'actualitat ja no posem una vida comuna des d'on justificar-nos. Seguint Habermas, podem entendre per legitimació la pretensió que acompanya un ordre polític de ser reconegut com a correcte o just, és a dir, estar sostingut per «bones raons.» (Habermas, 1995: 243)

Quan ja no disposem de raons materials i concretes, la possibilitat de justificar un orde polític es trasllada cap al procediment de justificació d'aquest. Per aquest motiu, la societat civil té com a objectiu entendre el significat i la funció de la democràcia.

Llavors, la societat civil —sinònim de *societas politica* o *potestas civilis*— és l'equivalent de *stato* per a Maquiavel i anirà agafant sentit propi ; el primer a fer aquest pas serà Hobbes.

1.2 La necessitat de l'Estat

Un dels principals pensadors entorn la figura de l'Estat fou Hobbes, aquest parteix d'una antropologia negativa, pessimista. L'home no és per naturalesa un animal polític, sinó més aviat, allò que mou realment als homes és la por.

La causa final, fi o destí dels homes (que naturalment anhelan la llibertat i el domini sobre els altres) en introduir aquesta restricció sobre ells mateixos; —en la que els veiem viure viuen formant Estats— és la cura de la seva pròpia conservació[...] el desig d'abandonar aquesta miserable condició de guerra que, és conseqüència necessària de les passions naturals de l'home (Hobbes, 1998: 7).

Comença d'un *estat de naturalesa* com un experiment mental que li portarà a demostrar la

necessitat de l'Estat i, per tant, a l'organització més justa. Defineix una situació caracteritzada per una *guerra de tots contra tots* on cada u té la llibertat, el dret, d'utilitzar qualsevol mitjà per a preservar la seva vida i les seves possessions. Es plantejarà així la següent qüestió: com eixir d'aquesta situació?, la resposta serà un pacte, un contracte social pel qual els individus renunciïn als seus drets transferint-los a una autoritat poderosa que pugui obligar-los a mantenir les seves promeses i convenis: l'estat o *leviatan*.

En aquest contracte, cada individu renuncia al seu dret amb la condició que tots els altres facin el mateix, és a dir, una sola relació sobirà-súbdit. En aquesta cessió de drets es crea l'obligació per al sobirà i legitima el poder per a una persona o assemblea. La intenció de Hobbes és defensar l'esfera lliure d'interferències de l'Estat i que la societat civil pugui avançar. Per aquest motiu dirà: «D'aquesta institució d'un Estat deriven tots els drets i facultats d'aquell o d'aquells als que se'ls atorga el poder sobirà pel consentiment del poble reunit.» (Hobbes, 1998: 19) El pensador anglès, remarca així, que el fet de cedir els seus poders sobirans a un Estat, és un pacte entre persones i no entre individu-sobirà. Explicant llavors, la base de justícia que legitima l'Estat. Explica mitjançant un exemple, el que s'ha de fer amb aquell que no vol acceptar el pacte: «[...]Quan difereix un home qualsevol, tots els restants han de trencar el pacte fet amb aquest home» (Hobbes, 1998: 21), és a dir, front una ruptura del contracte, on hi ha alguna persona que no atorgui el seu poder a l'Estat, el sobirà —individu o conjunt de persones— estarà legitimat per a dictaminar una sentència. Hobbes pensa així, ja que, la sobirania no es pot transferir sense el seu propi consentiment, no pot ser castigat pels seus súbdits, ja que és la representació del poble, no pot existir altre, ja que el poder és indivisible. L'interès públic coincideix amb el privat i per tant no és una tirania.

Un monarca no podrà ser ric si el poble no ho és, en canvi, en la democràcia o en una aristocràcia, la prosperitat pública no s'igualarà a les intencions personals, com ara corrupcions o ambicions particulars, com per exemple, dirà l'autor, en una guerra civil. Hobbes entén la monarquia com una voluntat popular, com un poder indivisible i legítim on la sobirania recau sobre ell, per aquest motiu, aquesta monarquia no pot estar delimitada, si és així, no és monarquia, és democràcia o aristocràcia encoberta. Així doncs, el sobirà designarà totes les funcions de l'estat. El debat sorgeix quan ha de designar un successor, ja que és aquí, on el monarca és el que l'elegeix o el poder retorna a la multitud desintegrada —estat de guerra—. Per aquest motiu, un expert en la matèria com és Held explica: «la seva obra va fracassar en l'articulació correcta dels principis o les institucions necessàries per a delimitar l'acció de

l'Estat.» (Held, 1991: 69)

Contemporani amb Hobbes, Locke també es preocupa per les bases de l'autoritat política, critica a Hobbes, doncs «per resguardar-nos dels llops ens posem a les urpes dels lleons ». El pare del liberalisme clàssic defensarà una democràcia protectora, ja que creu que és difícil pensar que els ciutadans, que no es fien els uns dels altres dipositen la confiança en un governant tot poderós. Locke es diferencia de Hobbes perquè parteix de la base jusnaturalista de què l'home és bo per naturalesa. *L'estat de naturalesa* entès com un estat d'igualtat, on cada individu és lliure i gaudeix dels fruits del seu treball. Una de les principals diferències entre les teories polítiques de Hobbes i Locke és que aquest últim considera la propietat privada un dret natural, al costat de la igualtat o la llibertat. Però tenen nexes en comú de la concepció de l'estat, en paraules de Valcarcel: «Els dos tenen una noció comuna del que constitueix l'Estat: L'Estat és l'organització política de la societat humana, organització no natural, i suposa sempre sobirania, lleis, autoritat, sistema d'impostos i competència exterior. Tot açò suposat, el que fa a un Estat legítim és diferent en cada u d'ells.» (Valcárcel, 1998: 138)

Així doncs, mentre que per a Hobbes l'Estat serà violència legítima, en Locke serà el pacte de la propietat i la llibertat. Hobbes, no pensa com Locke, argumentant, que, en períodes de convulsions socials, la propietat privada no importa, ja que no hi ha res segur, ni la salvaguarda personal deixant camí així a la força com a únic regulador. Per aquest motiu

(...)l'Estat és el resultat d'un pacte on qui forma part d'aquest contracta l'ús de la violència. Cadascú abdiqui de la seva capacitat gran o petita de defensa i atac, amb la capacitat delegada de tots, es construeix el Leviatan que té com a únic fi mantenir la seva capacitat d'administrar la violència, cap a l'interior mitjançant lleis i cap a l'exterior mitjançant la guerra (Valcárcel, 1998: 139).

Cal remarcar, que per a Hobbes el principal objectiu de l'Estat és garantir la pau interna. Els Estats conviuen amb altres Estats i entre aquests estan en estat de naturalesa, és a dir, que entre aquests l'únic dret és la força. Per altra banda, per a Locke, el pacte és el que legitima, però sols si manté aquest pacte. L'Estat és l'únic distintiu entre els animals i els éssers humans. L'Estat no és un individu superior a qualsevol individu —com en *el Leviatan*—, perquè l'individu preserva la seva propietat privada com a individu, és a dir, que l'Estat no pot tenir com a objectius diferents de les persones que el formen, ni pot intervenir en els aspectes

que no estiguin dins del contracte.

Per aquest motiu, Locke parla de dos tipus de pactes o contractes. Un per a crear una societat independent —organitzar la societat—, i un altre, un pacte per a crear una societat política, per la qual, el poble decideix confiar la seva llibertat i els seus drets per a la seva defensa i protecció, és a dir, un «contracte de govern» sempre condicionat a un propòsit essencial: «la preservació de la vida, la llibertat i la propietat.» (Sabine, 1988: 393) L'estat es legitimarà doncs, mitjançant les regles de govern i el «consentiment» dels individus. Aquest fet té com a conseqüència l'existència d'una assemblea legislativa electa (Colomer, 1991: 32), a més a més, exigeix un cos legislatiu que promulgarà les lleis com a agent del poble i un poder executiu diferenciat, encarregat del seu compliment. «És precisament aquest intent d'establir els límits de l'autoritat política allò que fa a Locke passar a la història com el primer gran teòric del constitucionalisme polític liberal.» (Camps, 1992: 144) Per tant, ha de ser un Estat limitat i controlat per a garantir el màxim possible la llibertat per a tots els ciutadans.

Cal tenir en compte, que Hobbes i Locke també tenen en comú que aquesta consideració que fan de l'Estat, també és aplicable a qualsevol d'ells. Però no sols va sorgir aquest corrent, per un altre costat, l'Estat es pot considerar com una realitat seminatural. El pare d'aquesta rama serà Montesquieu. Que «A diferència de Locke, però seguint els mateixos principis, Montesquieu[...] proposa distingir: el poder executiu en mans del monarca, el poder legislatiu estructurat en dues cambres i el poder judicial separat igualment de l'executiu.» (Fetscher, 1991: 115)

Aquesta consideració de Montesquieu deriva de la seva idea d'Estat, ja que per a ell l'Estat és: «Tot el que és, ha aplegat a ser i és producte de fases anteriors que han de ser exposats i aclarits» però també «l'Estat consisteix en lleis, impostos, etc., cada Estat que existeix és una forma de govern. I cada una d'aquestes formes es correspon amb el medi natural en què s'assenta[...] Aquesta dependència de la naturalesa conforma la societat política.» La idea de contracte entre individus i l'Estat serà la principal teoria des de finals del segle XVI i el segle XVII, fins que sigui refundada per Rousseau per a qui, l'Estat, serà vertader i legítim quan es constitueixi sobre la igualtat dels barons en l'assemblea. D'aquesta sorgirà la voluntat general. «Estimaran i respectaran una llei justa pel seu origen i forma d'anunciament que emanarà de la voluntat general.» (Valcárcel, 1998: 104-143)

Aquesta voluntat general tindrà la seva màxima expressió moral en l'imperatiu categòric de Kant i es tornarà política en Hegel, entre aquestes dues, un dels fets més rellevant de l'evolució política, la Revolució francesa. Aquesta fou la conseqüència de les idees il·lustrades que començaren en Locke i que agafaren la seva màxima expressió en Kant. El filòsof Prússia, teoritzà sobre l'organització de l'Estat en un dels seus llibres més polítics, la pau perpetua.

1.3 La pau perpètua entre Estats per a garantir la legitimitat

Per a Kant, l'estat de pau entre els homes no és un estat de naturalesa (*status naturalis*), és més aviat un estat de guerra, d'amenaça constant entre faccions. Per aquest motiu, l'Estat de pau ha de ser «instaurat». Kant ens explica així que un home —o un poble— en estat de naturalesa, deu tindre la seva seguretat recolzada per l'Estat, és a dir, per una constitució. Concretament una constitució republicana: la suma de «la llibertat dels membres d'una societat» més «la dependència de tots respecte a una única legislació comuna i de conformitat amb la llei de la igualtat de tots els súbdits». És d'aquí des d'on s'ha de fundar el conjunt de normatives jurídiques d'un poble. El pensador Prússia parteix de la idea negativa de l'Estat il·lustrat, de la democràcia, ja que aquest Estat comporta un despotisme, és a dir, una forma de govern on el poder recau sota una persona o un grup de persones, que posseeixen gairebé el poder absolut. Per aquest motiu, Kant entén l'Estat com un «Estat de dret», entès com la defensa dels drets individuals amb un sistema representatiu. El filòsof parteix d'una deducció transcendental, és a dir, «[...] com condició formal pel que l'ordre jurídic es fa possible com un ordre objectiu de convivència, l'Estat s'entén com la condició del dret.» (Kant, 2002: 25)

Així doncs, la naturalesa de l'Estat consistirà, en la garantia del dret. Aquesta és una deducció transcendental que fa Kant, «com a voluntat unida que fa possible el dret» per aquest motiu Kant talla de soca-rel amb la tradició occidental, des d'Aristòtil a Wolff. Així doncs, l'Estat quedarà únicament lligat al dret. Aquesta explicació la donà perquè l'Estat no ha d'actuar de manera paternal, ja que no hi ha major despotisme. (Kant, 2002: 8)

Kant s'allunya molt de la idea clàssica de felicitat, per a ell «El fi de l'Estat no és el benestar i

la felicitat dels ciutadans, ja que aquest es pot aconseguir d'una forma millor(...) en l'estat de naturalesa o baix un govern despòtic, sinó, la màxima coincidència de la constitució amb els principis del dret, que és el que ens obliga la raó per un imperatiu categòric.» (Valcárcel, 1998:146)

El filòsof alemany proposa el republicanisme, enfront del despotisme (*Wohlfahrtsstaat*, Estat de benestar), ja que en un Estat despòtic, el governant utilitza la voluntat pública com si fóra la voluntat particular del governant —El govern és igual propietat privada del governant. Aquest fet implica que el poder legislatiu i l'executiu estiguin units i no separats com es pretén. Al contrari, en la forma de govern republicana, la separació de poders és efectiva i la idea de representació molt més real. Kant, durant la dècada de 1760 va estudiar la crítica de Hume sobre els drets individuals que pretenia Locke, no va anar molt més enllà, però en l'escrit de *la pau perpètua* diu:

La validesa d'aquests drets innats, inalienables, que pertanyen a l'ésser humà, queda confirmada i elevada pel principi de les relacions jurídiques de l'home mateix amb entitats més elevades, en representar-se a si mateix, per aquests principis, com un ciutadà del món suprasensible (Kant, 2002: 16).

La igualtat dels súbdits enfront de la llei és el segon principi sota el qual descansa una constitució republicana. Reconeixent així Kant, que la igualtat jurídica és compatible amb la desigualtat material. Aquesta igualtat jurídica és entesa com a «independència de cada membre de la comunitat, respecte a ciutadà.» (Kant, 2002: 31) Hi ha dos tipus de ciutadans, els actius i els passius. Aquesta diferència radica en la possessió material (*sui iuris*), no sols de terra, sinó també de l'art, de l'artesanía o la ciència. Quedant exclusos aquells que treballen en serveis, on també inclou als assalariats.

La diferència, en la constitució republicana, seran dos principalment, en primer lloc l'anterior afirmació de drets individuals, i en segon lloc, l'existència d'un sistema representatiu. Kant explica en els seus treballs: «tota república vertadera no pot ser més que un sistema representatiu del poble per a procurar els drets en nom del poble mitjançant diputats.» (Kant, 2002: 52) Aquesta idea de representació es vincula directament amb el republicanisme, perquè és l'únic model que pot fer possible una forma republicana de govern (Kant, 2002: 20). On no existeix aquest sistema representatiu aflora el despotisme. Tot i això, per a Kant, el sistema representatiu no implica per si mateix la determinació d'un model concret per a

obtenir el poder estatal, com tampoc la divisió de poders implica que els tres poders estatals no puguin estar de fet en una sola persona. El despotisme es presenta, quan no hi ha diferència entre el poder executiu i el legislatiu.

Aquesta divisió de poders és una conseqüència directa de la necessitat de representar adequadament la sobirania, és a dir, dels ciutadans-propietaris. «El poble en la seva totalitat no pot governar-se a ell mateix immediatament, perquè això suposaria tornar a l'estat de naturalesa.» (Kant, 2002: 33) La representació té a veure amb l'esperit de la societat i no escrit en un paper denominat constitució, és a dir, «tractar al poble segons principis[...] que es conformen a l'esperit de les lleis de llibertat, encara que no li donaren el consentiment segons la lletra.» (Kant, 2002: 33) Kant arremet durament contra la democràcia, ja que és l'única de les tres formes d'estat —*formae imperii*: monarquia, aristocràcia i democràcia— en la que no és possible construir una constitució republicana. La raó que dóna Kant és que: «funda un poder executiu, on tots decideixen sobre i, en tot cas, contra u —qui, per tant, no dóna el seu consentiment—, la qual cosa, sense ser tots, decideixen. Açò és una contradicció de la voluntat general amb ella mateixa i amb la llibertat.» (Kant, 2002: 18) Així, el principi representatiu es converteix, en definitiva, en un criteri definidor del contingut material, de la manera de governar, amb una autolimitació del poder.

2. ON QUEDA LA VOLUNTAT EN LA REPRESENTACIÓ?

En aquest capítol, explicarem els canvis polítics que s'estaven gestant després la revolució francesa i la Segona Guerra Mundial que acabaran amb el model clàssic d'organització estatal i que tindran com a resultat un nou panorama internacional. Utilitzarem les idees de Valcárcel com a fil conductor per aprofundir en les primeres dificultats entorn de la representació per aplegar a les noves funcions de l'Estat.

2.1 Les dificultats inicials de la representació

Com hem anomenat anteriorment, la *voluntat general* fixada per Rousseau i la posterior reformulació per part de Kant en l'imperatiu categòric, es tornarà política amb Hegel i entre aquestes, succeïra la Revolució Gloriosa, que canviarà el panorama polític. Amb ella, va vindre la declaració de l'Assemblea, amb les seves conseqüències, és a dir, amb la condemna i la posterior mort del rei. A més a més, la defensa de la República enfront de les potències europees serà encapçalada per Àustria i Anglaterra, el que comportaria un canvi polític molt important: L'autocràcia moderna i popular napoleònica i amb ella, el sorgiment del patriotisme. A la mort d'aquest, res varen poder fer el Congrés de Viena, que intentant tornar a l'antiga organització varen veure com els ideals lliberals i nacionalistes ja havien germinat en nombrosos països europeus.

Hegel, coetani a aquest moviment, va explicar la seva teoria de l'Estat. Aquesta teoria de l'Estat és un compromís singular entre les idees il·lustrades heretades i l'ordre que volien les Restauracions. La màxima de l'Estat sera garantir la llibertat dels individus. Aquesta llibertat serà ascendent; el sistema de dret, la família, el comerç, el govern municipal, les corporacions i en la cúspide encontrarem al monarca. «L'ontologia de l'organicisme d'Espinosa és la trama de l'organicisme hegelianà. L'Estat és, i sobretot és, un individu, el més real de tots. Té voluntat pròpia i el seu camp de desenvolupament de la història.» (Valcárcel, 1998: 147) L'Estat per a Hegel garanteix la propietat i el gaudiment d'ella, la família, la producció de béns, en definitiva, ha de garantir la vida completa dels seus ciutadans i a la vegada a la inversa, és a dir, el ciutadà pot exigir-li aquests fets. «La seva voluntat no depèn del poble, ni de l'interès, ni de la utilitat, ni del bé comú.» (Valcárcel, 1998: 147)

Com podem veure, la voluntat s'entén com autònoma, i no té altre fi, ha de perdurar enfront dels altres Estats, és a dir, l'Estat en si, és un príncep maquiavèl·lic. Té voluntat, però no és aquella que provingui dels seus components o de la idea rousseauiana de *voluntat general*. Hegel no sols se separa d'aquesta idea de Rousseau, sinó que també de les idees de Hobbes i Locke, en considerar l'Estat no com un contracte entre els ciutadans, sinó com la ferramenta que fa possible tot tipus de contracte.

Apleguem així al segle XIX, i seguint la lectura que ens aporta Valcarcel (1998), es publicaran tres llibres que seran molt influents en les posteriors teoritzacions polítiques al voltant de l'Estat. En ordre cronològic, encontrem en primer lloc *Principios de política* (1815) de Constant. En segon lloc, *Filosofia del derecho* de Hegel (1821) i en tercer lloc *Democràcia en America* de Tocqueville.

Constant, amb una gran influència del liberalisme de Locke, teoritzarà al voltant de la representació en l'Estat. En canvi Tocqueville, buscarà més aviat descriure les conseqüències socials de la dita representació. Els dos autors basen les seves teories en la praxi, i no en els plantejaments abstractes com Hegel. Així, encontrem en Constant la recerca del principi de representació, de la seva institucionalització i la representació popular que emana d'aquest tipus d'organització.

Perquè aquesta representació sigui legítima, veiem en Constant una preocupació per cada una de les instàncies que formen el govern —cambres legislatives, estaments judicials i òrgans de govern. —Ja que sols coneixent el seu poder, es podrà limitar, tant en la funcionalitat com en la representativitat (Valcárcel, 1998: 148).

Constant considera que les cambres representatives són l'origen legitimador del poder, i per tant, de tots els aparells de l'Estat. És a dir, la principal preocupació serà el control d'aquestes institucions. Es preguntarà per qui han de ser controlades, si tenen influències en la composició dels governs, si fan abusos, etc.

Per altra part, Tocqueville, introduirà en els pensadors Europeus l'ideal Americà, ja que se suposa que és un Estat que s'alça damunt dels fonaments democràtics. Cal recordar, que el seu anàlisi és purament pràctic, sembla més una descripció del que ell veu que una reflexió. «Describeu una democràcia en funcionament, els principis sobre els quals s'assenta “igualtat,

ciudadania, representació” i les seves conseqüències en l'organització social.» (Valcárcel, 1998: 149)

La conclusió que extrau d'aquestes anàlisis és l'alienació dels individus, ja que aquesta democràcia produeix un associacionisme, que genera, i a la vegada és, el poder. En canvi, genera al mateix temps, una necessitat d'associacionisme de tots els individus, els aglutina i els obliga, per tant, el que genera són grups, nivells socials. El que vol dir amb açò, és que la igualtat i la llibertat no poden estar una per damunt de l'altra. Si per a generar llibertat el que realment fas és dividir la societat en diferents classes, el que realment estàs fent no és democràtic.

Així doncs, en la filosofia de Constant i Tocqueville veiem els inicis dels debats entorn de la representació de la població. Juntament amb aquestes teories liberals, s'iniciaven les idees socialistes i serà a partir d'aquí on sorgiran els primers enfrontaments d'aquestes diferents ideologies.

Sorgien així, noves maneres d'entendre l'organització de l'Estat. Aquestes idees començaran a radicalitzar-se, en altres paraules, el que podríem definir com una radicalització del pensament de Rousseau. Aquests pensaments vindran de la mà dels jacobins, i centraran els seus mals en una figura: la propietat privada. Aquesta serà l'inici de tots els mals i per la seva culpa existeixen les injustícies. La solució serà, l'abolició de la propietat privada, que vindrà acompanyada de l'abolició de l'Estat que perpetua aquestes injustícies.

Ens encontrem en un context de creixement massiu demogràfic i la sorgida de les noves formes de treball, és a dir, la revolució industrial. Amb aquesta nova manera d'organització social mitjançant les fàbriques, vindran les idees de Smith i Ricardo. Aquests dos pensadors li atorgaran a l'Estat una característica molt important, la no implicació d'aquest en matèria econòmica, és a dir, la no-intervenció de l'Estat en l'economia ni en la forma de producció. Aquests, es basaran en les crisis cícliques que havien ocorregut al llarg de la història per a defensar aquesta no-intervenció. Així, per a Smith, la intervenció de l'Estat en l'economia, bé per arbitris o per concessions de monopolis, bé per mesures de fixació de preus, provocava crisis. La seva idea radica en la mateixa regulació del mercat, aquest s'ha de regular sols per mitjà de la fórmula oferta-demanda. El problema del capitalisme econòmic era ben clar, aquesta no-intervenció de l'Estat produeix una riquesa que, cada vegada més, està en poques

mans, i aconsegueix així, que la gran part de la població es torni massa assalariada que cada vegada serà més pobre.

Així doncs, aquesta teoria social i econòmica naixeria junt amb les idees de rebuig de l'Estat i de les teories que creien en una societat sense Estat. Naixeria així, el socialisme, l'anomenat socialisme primitiu o socialisme utòpic. Aquest, va ajuntar la idea rousseauniana de l'abolició de la propietat privada junt amb el rebuig a la necessitat d'Estat. Sorgirà així l'anarquisme com a referent màxim d'aquesta idea que agitarà les idees i començarà un fort moviment sindical.

Així apleguem a la revolució del 48, amb *El manifest comunista* com a text referent. Els pensadors claus d'aquestes teories seran Marx i Engels, que optaran per una supressió de soca-rel de les polítiques fetes fins al moment. El seu enemic, la classe propietària i els seus lligams amb l'Estat, que no fan més, que crear desigualtats per als pobres i privilegis per als rics. Així s'iniciava amb una de les ideologies que més han convulsionat el panorama polític. Demanarà l'abolició de la societat de classes i no creurà en el sistema de representacions, en la divisió de poders o els sistemes electorals. L'Estat, defensor de l'antic ordre, serà abolit (Valcárcel, 1998: 150).

Ens encontrem amb una situació antagònica, la demanda per sectors de la societat de dret a vot; (recordem que primer sols podien votar els rics, i després sols el cens masculí, excloent a les dones) i la demanda política de supressió de l'Estat. Es van crear així diferents fronts; el socialisme obrer, el liberalisme feminista i el nacionalisme emergent. Així, mentre alguns territoris s'il·lusionaven amb les primeres Internacionals Obreres, en països com Itàlia o Alemanya començava el patriotisme nacional.

Amb aquest context, sota aquestes diferències teòriques, comença la Primera Guerra Mundial, que lluny d'aclarir la futura organització de l'Estat, entrarà en crisi. Aquests fets, no van ser del dia a la nit, mentre en els comunistes començaven en Rússia la seva revolució, les noves nacions europees creixien amb força en Europa. El resultat d'aquests anys vint, va ser una inestabilitat política i el naixement dels totalitarismes.

Les primeres mesures del comunisme serà la internacionalització del moviment, creant propaganda ideològica per als partits treballadors de tot el món. L'objectiu serà propagar la

seva visió de l'organització de l'Estat.

Ens encontrem també, amb la creació de Wilson de la Societat de Nacions, que intentava incorporar les idees Kantianes exposades en la Pau perpetua, però no va servir per a molt, ja que poc després apareixeran els primers feixismes. Així doncs, els totalitarismes apareixeran com a nova forma de garantir el creixement dels Estats. L'objectiu d'aquests serà abatre l'anomenat «el caduc sistema demoliberal.» (Valcárcel, 1998: 154)

Per una part encontrarem els russos, amb la idea de crear la «democràcia proletària» leninista. Per altra part, els feixismes, amb la voluntat de crear «Estats sindicals» per a frenar l'avanç dels comunistes. Els resultats d'ambdues teories serà la jerarquització de l'organització estatal, amb l'aparició d'una nova forma d'entendre la propaganda i a la vegada de prohibir idees contràries, com per exemple l'abolició de les eleccions i del règim de partits.

Apleguem així a les idees de Schmitt. Ell veurà com a principal problema d'organització estatal la falta de poder de decisió, ja que en dividir tant les funcions del poder com ho fa la democràcia, l'únic que ocorre és la falta de decisió, feina fonamental de l'Estat. Aleshores, el que ens vol dir és que l'Estat funcionaria millor si el que té el poder no està subjectat a controls. Aquest fet porta a una política intervencionista, contrari a l'ideal lliberal. A la vegada, aquesta teoria també era contrària de l'internacionalisme, refusant tota política provinent d'aquesta idea —de fet o de dret, proletària o feminista—. «La unitat de la pàtria, dels principis polítics, del mandat únic, de la família patriarcal es van convertir de consignes a pràctiques.» (Valcárcel, 1998: 154)

Es creava així un antagonisme en el control estatal de l'economia. Per una part encontrem la Rússia soviètica, on l'Estat serà l'únic controlador i planificador del sistema productiu. Per altra part, els feixismes d'Itàlia i d'Alemanya, que nacionalitzaran els sectors industrials en benefici únicament de la pàtria, a més a més, invertiren gran part de la seva economia en la propaganda, és a dir, en la construcció de grans obres públiques per a reflotar una economia submergida en la crisi. Una crisi —any 1929— que marcaria el destí de la intervenció de l'Estat en l'economia, ja que, a partir d'aquest moment, en més mesura o en menys, tots els estats seran intervencionistes. Aquesta idea és molt important, ja que si en les idees prèvies a la crisi, el liberalisme i socialisme utòpic, teníem com a objectiu llevar-li cada vegada més poder a l'Estat, amb aquest model intervencionista es creava tot el contrari, és a dir, es

convertien en el principal valedor de l'articulació social.

Ens encontrem ara en el context del fi de la Segona Guerra Mundial, on el tractat de Yalta dividia geogràficament les idees entorn de l'Estat. Encontrem per un lloc, el bloc capitalista, que va rebre el nom de països occidentals, per altre lloc, el bloc comunista, o amb el nom de països de l'est. Durant tots aquests anys de conflictes internacionals, l'aparell estatal s'anava enfortint, sobretot el recaptador d'impostos i els hisendístics. Amb aquests aparells, apareixerien també les obligacions de l'Estat, és a dir, la població buscava tenir garantides l'educació, la sanitat i cobertures socials diferents de l'antic sistema de previsió i beneficència (Valcárcel, 1998: 156).

Naixia així, el sistema de vot com a millor via de funcionament dels Estats, i amb ell, el sistema parlamentari: articulació del principi de representació, períodes legislatius, formació de governs, etc. S'acceptava en les democràcies el sistema regit per majories, mentre aquells definits com a extrems, acceptaven la presa de l'Estat des d'un punt de vista diferent.

2.2 Noves funcions de l'Estat

Com afirma Valcárcel, s'anomenarà «fi de la història» a totes les qüestions relacionades a les noves funcions de l'Estat. Aquestes noves funcions vindran determinades pel fi de la política clàssica, l'augment de les considerades democràcies i les ja presents relacions internacionals. Respecte a fets concrets, es consideren:

(...) el fi dels grans blocs de la Segona Guerra Mundial, la reunificació d'Alemanya, l'aparició de la Xina com a potència econòmica, la Guerra del petroli, els processos migratoris d'Àfrica i Amèrica Llatina, la internacionalització de la informàtica, la pujada inaudita de les taxes educatives en el món industrialitzat, les noves posicions i demanda de les dones, la reformulació dels fonaments religiosos(...) (Valcarcel, 1998: 158).

Canvis molt significatius en el nou panorama d'organització Estatal, és a dir, el panorama polític internacional ja no caminava independent, sinó que les relacions entre països va fer possible aquesta globalització —la postmodernitat—.

Les conseqüències —d'aquests processos— foren dramàtiques per a l'economia, catastròfiques per a la política i oneroses per a l'ecologia. Problemes no resolts, conseqüència de la Guerra Freda, on els estats no tenen mitjos ni recursos per afrontar els reptes actuals. En conseqüència, deixa en entredit l'actual sistema de representacions, quan succeeixen cimeres internacionals, com per exemple les celebrades per a tractar el calfament global o el desarmament internacional, on, els representants de les nacions no són capaços d'abordar i de crear polítiques globals coherents. Aquests problemes no són casualitats ni successos aïllats, són polítiques necessàries en l'actualitat on els dirigents van passant però els problemes no es van resolent. «Podríem resumir la situació afirmant que coneixem les limitacions internacionals de les nostres polítiques estatals i no posseïm el desenvolupament institucional internacional que pugui fer possible, abordar problemes, que no poden situar-se en altre espai que el mundial.» (Valcárcel, 1998: 158)

Així, apleguem al concepte de *Crisi d'Estat*, ja que la sobirania de les nacions quedarà en entredit en favor de les polítiques extraterritorials, on, les institucions internacionals es consolidaran com a sobirans d'extensos territoris, encara que amb certes limitacions. Així comencen a aparèixer els problemes de la partitocràcia (Rubio Carracedo, 2005) i on es veuen més clarament les deficiències dels sistemes representatius clàssics. En altres paraules, el problema resideix en la poca capacitat dels representants de pensar en polítiques globals a llarg termini, doncs, en petits períodes de temps, es passa de socialdemocràcies radicals al liberalisme econòmic extrem. El que dóna com a resultat inestabilitat en les polítiques, que, lluny d'aconseguir frenar els problemes internacionals, els agreugen en canviar tan sovint d'estratègies.

Recordem que «Estat» implica el reconeixement d'una sobirania i autoritat dins d'un territori; en paraules de Valcarcel; el reconeixement del dret de pau i de guerra. Així, el que veiem, són limitacions a la llibertat de les nacions, provocades per aquesta aglutinació de poder de les entitats o institucions internacionals. És a dir, cada vegada més, el que importa no és tant la representació a escala nacional, sinó d'aquesta organització extraterritorial que decideix polítiques internacionals, i que, al cap i a la fi, legisla en àmbits més importants que els estatals (González Esteban, 2013). Tot i això, els actuals partits estatals continuen tenint al seu abast un gran poder, que com ja sabem, comporta una gran responsabilitat.

3. LA DELIBERACIÓ COM A SOLUCIÓ ALS PROBLEMES ACTUALS DE LA REPRESENTACIÓ?

En aquest capítol, analitzarem l'actualitat de la filosofia política en l'àmbit de la representació. En primer lloc, els debats actuals sobre la representació seguint a García Guitián, a Manin o Habermas. En segon lloc, definirem el concepte de representació i el que comporta, amb autors com Pitkin. En tercer lloc, ens centrarem en la responsabilitat dels representants i representats, és a dir, en la forma de representació. Per últim, exposarem les idees de la democràcia deliberativa per aplegar a una conclusió actual.

3.1 Debats actuals sobre la representació.

L'aparició en el panorama polític dels partits de masses, junt amb la progressiva ampliació del sistema sufragista, va ser el determinant per a la idea actual dels sistemes representatius. «Els partits s'erigiren en intermediaris de la representació i, per tant, en elements constitutius del govern representatiu, i van convertir el seu programa d'acció en l'instrument principal de la lluita electoral.» (García Guitián, 2003: 392)

L'objectiu d'aquesta idea era ben clar, arrimar als votants a una democràcia més participativa, que s'obtingués un govern més just i igualitari, però, lluny d'això, es va convertir en l'actual parlamentarisme lliberal. També, un altre objectiu fou aconseguir una representació en les institucions dels treballadors, intentant que la relació representants-representats no fora tan llunyana, sinó que fora una relació més propera moderada pels partits polítics. Ara bé, autors com R. Michels (1969) ficaren sobre la taula els problemes de les tendències oligàrquiques i burocràtiques existents en tots els partits polítics, que lluny d'intentar que la relació representants-representats es fes més propera, aconseguí crear una sèrie de dificultats cada vegada major que aïllen quelcom idea de contacte directe.

Aquests partits sorgits de la Segona Guerra Mundial, es van convertir en partits *catch-all-party* —atrapa-ho tot—, és a dir, començaran a adoptar una ideologia confusa, i on el seu principal objectiu seran les eleccions immediates. El que va reobrir el debat de la seva funció dins de l'Estat, un debat molt viu actualment (Kirchheimer, 1980).

Així doncs, seguint a García Guitián (2003), es poden destacar dos tipus de discursos crítics. En primer lloc, el defensat per Manin (1997) la democràcia d'audiència, on hi ha una separació major entre el partit i els seus líders i els votants. Aquesta diferència fa que cada vegada més, els votants se senten més lluny dels representants. Aquesta distància és creada per l'ideal de representant, és a dir, es vota a un representant per l'afinitat personal amb ell i no pel seu programa. També és molt important la utilització actual del mass media en el procés electoral. Aquestes tendències venen determinades com hem dit anteriorment per la internacionalització de les decisions polítiques, el que crea un buit d'informació cada vegada major, on els dirigents tenen informació i relacions —personals— que no estan a l'abast de la ciutadania. La conclusió d'aquesta crítica discursiva es ven clara, no és un sistema positiu.

En segon lloc, la crítica de Katz i Mair (1995), que parla dels problemes sorgits després de la Segona Guerra Mundial, on, els partits polítics es consoliden en les institucions i es converteixen en òrgans estatals de gestió de recursos i polítiques públiques. Així s'aconsegueix una distància cada vegada major entre els representats i els representants. Es vinculen fortament els partits amb l'Estat, i els partits amb els partits, deixant de costat moltes vegades el seu objectiu principal, la representació ciutadana. A més a més, aquests partits consoliden la seva posició privilegiada, aquests successos, són auspiciats per les contínues subvencions que reben de l'Estat. La conclusió d'aquesta crítica, és el cinisme que es produeix en la massa de la població, causada per aquest desengany. Per aquest motiu encontrem sovint arguments com: Tots els polítics són iguals, no canviaran res, és indiferent el meu vot, etc. Tendències col·lectives auspiciades per aquests privilegis partidistes.

En contraposició a aquestes crítiques discursives d'aquests autors, com afirma García Guitián al seu estudi encontrem a Kitschelt (2000). Ell no considera com els anteriors que els partits estiguin en declivi. «El problema radica més bé en què han de ser capaços d'afrontar nous reptes nascuts de les actuals transformacions socioeconòmiques i, per tant, de desenvolupar un altre tipus d'estratègies polítiques.» (Garcia Guitián, 2003: 394) L'argument utilitzat per Kitschelt és, que en l'Europa occidental, no existeix insatisfacció per les institucions democràtiques i, en cas que existirà, no seria pel sistema representatiu de partits, ja que considera que la participació és elevada. Les crítiques cap als partits, serien de dos tipus; primer, les exigències de la nova política, que exigeixen cada vegada més negociacions i transaccions sobre metes polítiques, moltes de les quals, la ciutadania vol veure complides en

un període breu de temps. I segon, el problema del finançament, on s'hi han fet abusos en quasi tots els països.

D'aquestes idees extraïem la conclusió del populisme actual, és a dir, cada vegada més els partits polítics es preocupen dels desitjos dels ciutadans —o dels desitjos produïts pels mitjans de comunicació— i intenten crear una política per a representar-lo. Per últim, la competència interna per als recursos que impedirà que partits amb idees més radicals no es presenten, ja que la tendència és anar cap al «centre», tal com diuen Katz i Maier.

A partir d'aquestes crítiques, les principals queixes que es fan, se centren en les formes en què se celebren les eleccions. Aquestes són diverses: com es representen, com se seleccionen els candidats dins dels partits, les circumscripcions, fórmules electorals, etc. Aquestes discussions són clarament de caràcter polític, ja que dels mecanismes emprats es desprenen diferents efectes i modes diferents de portar a terme la representació. La base de la representació perfecta —si existeix, cosa que neguen la majoria dels teòrics— serà la deliberació de tots aquests aspectes (Garcia Guitián, 2003: 394).

Cal remarcar, que els partits polítics han generat una dependència enorme en el seu funcionament, cosa que no pot ser substituït per moviments socials ni per grups d'interès, ja que les seves funcions són difícilment substituïdes per altres agents. Però no és una idea defensada per tots, nombroses crítiques deslegitimen el paper dels partits i les institucions representatives. Així, per exemple Garcia Guitián afirma:

Però en les condicions actuals, l'únic títol del qual poden disposar aquests altres polítics o teòrics per arrogar-se una representació més vertadera seria o el de ser capaços d'entendre millor quins són els interessos i necessitats objectius de la ciutadania —representació substantiva—, o la constatació de la seva connexió emocional amb ells—representació simbòlica—, cosa que no cobreix totes les exigències del concepte de representació política democràtica (2003: 396).

Com podem veure, la representació política fora dels partits pot servir com a sucedani per algunes necessitats o queixes, però no pot servir mai com a representació absoluta. Aquest fet és causat pel fort arrelament dels partits polítics amb les institucions i al cap i a la fi amb l'Estat. A partir d'ara, ens centrarem en alguns aspectes claus que requereixen una mirada profunda i reflexiva.

3.2 El contingut de la representació

Una vegada analitzades les principals crítiques de la representació política, ens encontrem ara enfront del debat substantiu, és a dir, analitzar la representació per saber el que es representa i com, al cap i a la fi, demanar responsabilitats pel que s'ha realitzat. Aquest debat és difícil, ja que, la responsabilitat ve determinada pel que es representa. El contingut de la representació se sol delimitar a «la representació com un mode d'actuar en benefici d'altre sent sensible als seus interessos.» (Garcia Guitián, 2003: 396) S'ha d'afegir, que cal clarificar quins són els interessos que han de tindre prioritat.

Existeixen tot un ventall de posicions possibles entre una escala on estaria en un extrem el mandat imperatiu i en l'altre la llibertat total del representant. L'ideal serà buscar el punt idoni entre els dos. La solució serà una resposta articulada a aquest problema com proposa Pitkin a la seva obra clàssica *El concepte de la representació*(1967); aquesta resposta l'haurèm d'utilitzar per a valorar la realitat dels sistemes representatius i ponderar la responsabilitat dels representants cap als ciutadans per a rendir comptes.

L'activitat representativa ha de tenir en compte que ha d'actuar conforme als interessos dels representants, però a la vegada, el representant ho ha de fer de forma independent. Per aquest motiu, el representant estarà sempre a cavall entre aquestes exigències. Quan el conflicte estigui servit, aquest haurà de donar explicacions per la seva decisió. Recordem que els representants dels sistemes democràtics no són elegits per a promoure uns interessos específics. Ja que, com sabem, nombrosos votants no voten en correlació amb les propostes dels partits, siguin beneficioses per a ells o no, sinó que atorguen el seu vot de manera expressiva (G. Brennan i A. Hamlin, 1999: 109-127).

Aquest fet cal tenir-lo molt en conter, ja que els votants, sovint, no jutgen les propostes importants des d'un punt de vista imparcial, sinó que ho fan purament per un interès particular. Dins d'aquesta problemàtica, encontrem la personalitat de cada individu, els costums, etc. Que és, al cap i a la fi, el grau de representativitat que se li atorguen als representants i, posteriorment, l'avaluació de la seva gestió. És a dir, un votant d'un partit en concret, sabent que es mou per ideologies, estarà —segons ell— més representat o menys

depenent de la seva experiència i de les conclusions que traguí de la gestió d'aquest. No serà una avaluació objectiva dels interessos com a grup social, sinó com a interès individual.

Així doncs, podem derivar d'aquesta idea que, els principals judicis de valor sobre els governs representatius, són els descriptius, és a dir, existeix la idea que ha d'existir una correspondència entre governants i governats. Se li atorga una importància crucial als judicis de valor, ja que per exemple, alguns governs són considerats molt representatius al marge de les polítiques que desenvolupen, o al contrari, grups socials que qüestionen la representativitat encara que objectivament les seves mesures hagin sigut beneficioses per a ells (Manin, 1997).

El que s'ha de considerar aleshores, és el grau d'autonomia que li volem concedir als representants, doncs d'aquesta discussió sortiran els resultats que es volen extraure —grau de vinculació dels programes electorals, forma de les candidatures, disseny de les circumscripcions, relació entre representant i partit, etc.—, que comportarà el grau de responsabilitat dels representants (Manin, 1997).

La problemàtica que sorgeix és ben clara, ara es trasllada al significat d'actuar en interès dels representats. Així doncs, les eleccions tindran una doble funció; la selecció de candidat i el judici de valors sobre els anteriors governants. I, encara que de vegades aquestes dues funcions no s'aconsegueixin fer al mateix temps, la relació entre representant i representat ha de ser clarificada (Garcia Guitián, 2003: 397).

Ara bé, hui en dia el consens de la celebració d'eleccions és ben clara, doncs, és l'exemple més gran actual d'exercici de la sobirania exercit pel poble. Com hem senyalat avanç amb Manin, aquest acte implica la identitat entre governants i governats que, al cap i a la fi, és el que legitima el sistema.

El fet que a la vegada, com indiquen tots els autors, també sigui el mig per a elegir als governants que suposadament actuaran en interès dels representats i exigir als representants la rendició de comptes, i de què el compliment simultani de totes aquestes funcions sigui complicat, no significa que les eleccions no compleixin la seva funció en l'àmbit simbòlic, que és en gran part en el que es decideix la qüestió de la «representativitat» del sistema (García Guitián, 2003: 398).

3.3 La forma de representació

Com hem anomenat anteriorment, una de les principals idees que contribueixen a la legitimitat del sistema democràtic és que hi hagi una certa similitud entre governant i governats, ja que així sembla que el poble tingui una funció sobirana dintre del sistema. Així, la dimensió descriptiva de la representació serà determinant en l'avaluació de la representativitat d'un sistema polític democràtic.

Actualment, alguns pensadors com per exemple García Guitián(2003), consideren que la lluita política no es pot entendre sols com a resultat de les diferents opinions o creences entre ciutadans iguals, sinó que ha de ser capaç d'incorporar la diferent experiència i identitat que caracteritza als diferents col·lectius que componen el cos polític. Aquest fet sols es podrà aconseguir amb la presència de membres d'aquests col·lectius amb els òrgans institucionals on es decideixen les polítiques a seguir (2003: 399).

Així, segons García Guitián el debat passa a centrar-se en el grau de representativitat que han de tindre aquests col·lectius dintre del sistema. Alguns teòrics (Young, 2000, Mansbridge 2000) estaran a favor de qualsevol idea o identitat que així o vulgui, així doncs, ja no es parlaria del clàssic sistema de representació democràtica, sinó que seria una representació per grups d'interès. Altres pensadors (Phillips, 1995), remarquen que han d'estar presents aquells grups que han estat discriminats, per a fer teràpia i complementària al sistema tradicional. El problema d'aquesta última proposta, és que sols li dóna importància a la dimensió estrictament representativa de la representació i a la vegada garanteix la proximitat entre representants i representats. L'inconvenient, que pressuposa que el governant una vegada elegit serà com es representa avanç d'aquest fet. En altres paraules, la idea és que es pot tergiversar per aconseguir el poder, i després, una vegada en possessió d'aquest, la identitat del representant pot variar. Llavors, en què es funda la reivindicació d'aquesta presència de minories? com afirma García Gaitián, els seus defensors —Phillips, Gunnier o Swain— remarquen els interessos que encara no estan determinats.

La idea és que els representants que comparteixen determinats trets específics d'aquests col·lectius faran possible l'apertura de l'agenda política, donant entrada a discussions que d'altra forma haurien quedat excloses, i a la vegada defensaran amb un èmfasi major determinades decisions que beneficien als col·lectius amb els quals comparteixen aquesta identitat (Garcia Gaitián, 2003: 400).

Així, la tendència actual s'està encaminant a aquesta representació dels col·lectius que anteriorment han estat discriminats —dones, determinades minories, etc.—. Per exemple, la paritat que estan portant a terme els països nòrdics europeus o en Nova Zelanda on veiem una major presència de representants pertanyents a l'ètnia maori. Encara així, cal recalcar que aquesta presència és posterior a un consens polític en el qual, es posa a debat, si aquestes minories tenen arguments o si ocasionarien problemes o perjudicis.

En definitiva, aquest apartat ens ha mostrat la dificultat de buscar una única forma de representació vàlida, més aviat ens ha ensenyat les diferents possibilitats i problemes dels actuals models representatius —democràtics i contemporanis—. Aquesta discussió és necessària i serà la base per avaluar els mecanismes que ens porten a aquesta representació. En aquest punt, comença a sorgir la idea d'una democràcia deliberativa com un tipus de representació qualificada.

3.4 La democràcia deliberativa: ¿Una representació qualificada?

Aquest terme, com ens diu Garcia Alonso va ser utilitzat per primera vegada per Joseph Marie Bessette en 1980, des d'aquest moment, nombrosos han sigut els que han compartit aquest ideal de representació política: Manin (1987), Cohen (1986), Bohman (1997), però principalment Habermas (1998). Aquests teòrics, negaren que el sistema representatiu haguera de ser la simple expressió de les eleccions de les persones —o voluntat general— i anar més enllà.

Aquesta teoria, com ja hem dit, està defensada per nombrosos experts en la matèria, en ser així, no està ben clar quines han de ser les proposicions prèvies. Encara així, tots comparteixen un nexa en comú: «la democràcia deliberativa com una concepció epistèmica de la democràcia.» (Garcia Alonso, 2015: 50) És a dir, no accepten que es redueixi la idea de política a una simple confrontació entre grups rivals que pretenen aconseguir interessos egoistes i que posen a debat públic tot tipus de bé comú.

La democràcia deliberativa basarà els seus principis, en la presa de decisions polítiques, a

partir d'un procés deliberatiu democràtic. Es dona per vàlid quan les condicions baix les que es desenvolupen les polítiques permeten donar com a correctes les decisions aconseguides. És a dir, no es busca una major participació quantitativa, sinó una participació més qualificada. Aquest fet implica que la ciutadania no interferirà tant en assumptes públics, sinó sobre el procés de decisió d'aquest.

En termes de disseny institucional, l'absència de propostes institucionals clares i concretes ha sigut- i continua sent- un tret comú en la majoria dels autors. Per una altra part, la majoria de les propostes s'han caracteritzat per un clar idealisme, moltes vegades exempt de qualsevol besllum de reflexió, capaç d'incorporar les evidències empíriques al respecte, encara que amb alguna excepció (Habermas, 1999: 232-246).

Tot i això, en la practica, hi ha cada vegada més espais on és debat tot tipus de temes. S'han anat creant al llarg dels últims anys noves formes de participació, com per exemple, assemblees, pressupostos participatius, *delliberative polls*®, etc. (Garcia Alonso, 2015: 51) Aquests tipus de grups de debat disminueixen la distància actual, per a què la major part de la població, pugui arribar a tenir, un coneixement apte sobre el llenguatge poc accessible (entre el normatiu i la política real). Així, les investigacions empíriques haurien resolt aquest problema de la mà del desenvolupament d'un concepte analític de deliberació, que hauria menyspreat la clara dimensió normativa que subjau al concepte. Aquest clar menyspreu ha obviat, per un costat, el mode en què la deliberació s'involucra amb les restants variables pròpies del model de democràcia en el que s'insereix i, per altre costat, ha contribuït a un procés de *conceptual stretching* (Sartori, 1991: 247). En altres paraules, la creació d'assemblees que creen debats sobre temes diversos, ha creat un augment del coneixement, i per tant, una major consciència en temes com per exemple el feminisme, la renda bàsica, el salari mínim, etc.

Així doncs, els treballs empírics sobre la democràcia deliberativa s'han concentrat en tres aspectes principals: comprovar els suposats beneficis que s'atribueixen a la deliberació, les condicions de la formació de l'opinió i les voluntats polítiques, així com les competències deliberatives dels participants. El debat s'hi ha traslladat a si es pot parlar d'una democràcia deliberativa, «els estudis empírics sobre la deliberació, s'han concentrat en mesurar la qualitat de la deliberació en si mateix.» (Ryfe, 2005) Per altre costat, sols Habermas (1999: 232-246) ha aportat estudis empírics amb l'objectiu de crear una agenda d'investigació integrada.

Aquesta agenda no està creada per a desenvolupar una teoria política metodològicament orientada, sinó de tornar a posseir la capacitat de refundar els termes que una vegada han passat a la política ja no són de debat per a la població, és a dir, per a conceptes que una vegada institucionalitzats es difuminen. La qüestió, no és clarificar els termes acadèmics amb èxit polític, sinó que el dubte està en si la població està preparada per pegar aquest salt cap endavant.

Aleshores, s'ha de remarcar que la democràcia deliberativa, creu que es poden decidir qüestions mitjançant un procés intersubjectiu de caràcter argumentatiu. Definiran doncs la deliberació com donar i demanar explicacions —raons— tant de les accions com de les creences. També qualificaran la deliberació d'inclusiva, ja que consideren que cada participant ha de tenir la mateixa possibilitat de ser escoltat, d'introduir debats, propostes, etc. Aquestes seran accessibles per tot el món i hauran d'estar lliures d'influències coercitives. Així, com ens diu Garcia Alonso s'aconseguirà que la força d'una idea radicarà en els seus arguments i la deliberació tindrà forma d'acord racionalment motivat (Elster, 2001; Parkinson, 2003 i Habermas 2008).

El procediment està pensat per a garantir un judici imparcial, però no sols això, sinó que també perquè s'entenguin millor les qüestions plantejades. «En conseqüència, les decisions aconseguides, no sols seran legítimes perquè s'han adoptat baix condicions procedimentals que permeten una presa de decisions imparcial, sinó que a més a més correctes perquè han sigut adoptades sobre la base del millor argument, de l'argument més racional.» (Garcia Alonso, 2015: 53) En altres paraules, són capaços d'explicar perquè els principis que subjauen al procediment democràtic també poden justificar que els resultats són correcte d'acord amb algun criteri substantiu de justícia (Brettschneider, 2007: 18).

En aquest fet radica la importància d'aquesta democràcia deliberativa, que, a diferència de la democràcia liberal, els arguments que la sostindran seran millor i més racionals, com per exemple en àmbits com la negociació o el vot. Així, els estudis que s'han portat a terme per avaluar la qualitat de la deliberació, han obviat el paper de les altres variables del sistema polític, ja que, en aquests mecanismes s'insereixen i s'ignoren la complexitat dels sistemes polítics contemporanis, però no sols això, sinó que també obliden el paper de les nostres institucions en els sistemes polítics a diferents nivells (Garcia Guitián, 2012).

Si del que es tracta és d'obrir nous espais per a la participació i discussió dintre dels Estats democràtics, és necessari un examen dels límits que la naturalesa representativa dels sistemes polítics ens imposa. Per aquest motiu és essencial que quedi clar el paper que desenvoluparà la representació en els debats, ja que, al cap i a la fi, aquests processos són els que doten de legitimitat les nostres institucions democràtiques (Garcia Alonso, 2012: 52).

La democràcia deliberativa no sols centra la seva atenció en la decisió presa —voluntat general— sinó també en el mateix procés de formació. És a dir, la decisió per majoria legitimada no es legitima per si mateix, sinó que han d'estar decidides per un procés de deliberació prèvia (Manin, 1987: 352). Aquí comencen a sorgir els problemes, ja que per a aconseguir una decisió legitima, s'ha de garantir la participació de la ciutadania, però no una participació com ho entenem ui en una democràcia liberal, sinó que s'ha de fomentar la inclusió dels ciutadans. Per aconseguir-ho, s'ha de tenir uns mínims, és a dir, els participants han de ser capaços de raonar, d'exposar arguments, d'escoltar als altres i de reflexionar. Per aquest motiu, els defensors de la democràcia deliberativa no parlen d'un augment —quantitatiu— dels votants, sinó una major formació qualitativament.

Sorgiran dues tendències entre: aquells que atribueixen aquest valor a la participació directa i aquells que creuen que s'ha d'institucionalitzar les condicions per al procediment posterior deliberatiu. Així doncs, es crearan dos grans grups de propostes. En primer lloc els que creuran que a més participació la qualitat de la deliberació serà major. Extrauen una conclusió on, la participació ciutadana té el paper fonamental. A més a més, també es plantegen la deliberació dels representants si ha de ser decisió directa dels ciutadans o no (Barber, 2004).

En segon lloc, contrari als primers, li atorguen la qualitat de les decisions a les condicions determinades baix el que es desenvolupi la deliberació. Aquests mantenen la institució representativa —els representants són els que tenen l'última paraula i per aquest motiu responen posteriorment—, ja que aquests processos poden veure's afectats per la mateixa participació directa. Per a aquest últim grup, la representació política segueix sent el motor de la sobirania popular, és a dir, la representació política és l'espai on es prenen les decisions i en contrapartida aposten per expandir la deliberació en la societat civil (Habermas, 1999: 239-240).

Aquesta conclusió de Habermas és molt important, ja que identifica el poder constituent en l'espai públic deliberatiu i opta perquè aquest sigui el nucli de tota política. Per altre costat encontrem a Manin que mantenint la idea del caràcter deliberatiu originari del govern representatiu, situa la deliberació com activitat pròpia dels representants (Manin, 1998).

3.5 Participació política actual

Com hem anomenat anteriorment, totes les versions de la democràcia deliberativa comparteixen un mateix nucli, el creixent desinterès i el baix compromís dels ciutadans amb la política. També coincideixen a dir que l'origen d'aquest problema: el sistema liberal representatiu.

Les mesures per a solucionar la situació, no aniran encaminades a presentar un sistema alternatiu, sinó a corregir els problemes i les contradiccions una vegada estiguin oberts els espais de participació i deliberació política. Els principals inconvenients en l'elaboració de normes generals, seran, la grandària física de la col·lectivitat i els inconvenients que generaria en societats grans, complexes i densament poblades.

No es pot esperar que tots els ciutadans gasten el temps i l'esforç necessari per a participar en les decisions polítiques. Per aquest motiu seria necessari que siguin individus especialment designats per a exercir aquesta tasca (García Alonso, 2015: 57).

Així doncs, la principal diferència amb la democràcia antiga estarà en la diferència entre un govern directe o indirecte. La democràcia representativa s'autogoverne indirectament entre ells—ciutadania— o per mitjà dels representants. La representació política es presenta així com un substitut de la democràcia directa.

Per un costat, el debat de si la democràcia directa deu, o no, tenir el poder de decisió i alhora que siguin vinculants, planteja importants problemes de legitimitat. Aleshores, si es vol que aquests òrgans participatius tinguin capacitat de decisió, han de ser independents dels òrgans electorals ja existents. Així s'aconsegueix que les decisions de participació directa coexisteixin amb els parlaments i per tant, seran dotats de la legitimitat necessària per a poder funcionar. Com a conseqüència:

Que succeirà en el cas que la decisió emanada d'aquests òrgans contradigui la decisió emanada dels representants? Doncs podrà observar-se que la participació directa de la ciutadania podrà contribuir a una deslegitimació de l'autoritat dels òrgans representatius (García Guitián, 2009: 49-51).

La problemàtica no es queda aquí, una altra serà el model de representació d'aquests òrgans representatius que té amb la ciutadania, és a dir, la representativitat dels ciutadans. Aquesta baralla surt en el moment en què es planteja la participació directa, ja que el votant pot votar com a persona individual o com a representant d'altres—col·lectius, assemblees, etc.—. Aquest és el problema fonamental d'aquesta proposta, ja que, en cas que aquests mecanismes participatius tinguin el poder de decidir, si és vinculant o no, per a tota la comunitat, realment el que estan fent és una nova manera de representació, i no una representació directa. Però no és l'únic problema, ja que també existeix un problema estructural i motivacional. El que Dryzek (2001) anomenarà com «constricció de l'economia deliberativa», és a dir, que en cas de desenvolupar un sistema capaç de participació que agafarà tota la ciutadania, continuaria havent-hi problemes per temps —disponibilitat de participació— i espai —ubicació dels debats—. A més a més, s'afegeixen els anteriorment anomenats de confiança en les institucions, en el propi procés democràtic o simplement el mateix interès per la política. Per tant, si no es resolen aquests problemes prèviament, la teoria de la democràcia deliberativa pot tenir els mateixos problemes que l'actual democràcia liberal (Garcia Alonso, 2015: 59).

Com senyala Gargarella (2001: 325 i 328) la imparcialitat exigeix que es tracten les opinions i preferències dels altres com si foren de u mateix, però no és gaire fàcil, més aviat el contrari, sol ser un procés molt difícil posar-se en la pell de l'altre. Per aquest motiu, es proposa un sistema purament representatiu, ja que els grups presents estaran allí per a fer que es respecten les seves preferències.

La idea de la representació és ben clara. Les decisions no s'han de prendre instantàniament —com succeeix en la democràcia directa—, sinó que la representació facilitarà que la deliberació no s'hagi de fer ni en un temps, ni un espai, ja que, aquest sistema, està pensat per a no prendre decisions que puguin perjudicar la qualitat dels resultats. El problema d'aquesta distància entre el moment de decisió i la deliberació final, evitaria que els ciutadans estiguin bombardejats amb paraules i passions que genera la política (Garcia Alonso, 2015: 60).

Cal recordar, que la participació política actual no es limita sols al vot, sinó que hi ha més mesures a l'abast de la població com ara referèndums, drets de petició, iniciatives legislatives populars, i algunes altres que no estan tan arrelades a les institucions com les manifestacions, les recollides de firmes, etc. Tot i això, la votació continua sent la principal idea de participació democràtica en la població, encara que, després tampoc s'aconsegueixen taxes altes de participació.

CONCLUSIÓ

L'objectiu que ens havíem marcat era descobrir l'actual legitimitat de l'Estat, quins són els actuals problemes que allunyen als ciutadans de la política, qui els representa i quines són les últimes teories polítiques que intenten resoldre aquest fet. Per aquest motiu, em vaig fer les següents qüestions, perquè un Estat? On queda la voluntat en la representació?, i si, és la deliberació la solució als problemes actuals de la representació?

En primer lloc, a la qüestió de, perquè un Estat?, hem vist com des dels primers pensadors com Plató o Aristòtil se centren en les característiques bàsiques (mínimes) que han de garantir els Estats als seus ciutadans. Apareixeran aleshores, Hobbes i Locke com a figures principals, que no sols teoritzaran a favor de la necessitat de l'Estat, sinó que a més a més, parlaven d'un pacte entre els ciutadans i l'Estat. Un acord que es farà necessari per a garantir la pau i la bona funcionalitat d'aquest. Apleguem així a les idees més contemporànies que defensaran un Estat de dret, és a dir, un estat que ha de garantir unes lleis per damunt de tot. Ja que com ens dirà Kant, l'estat de naturalesa de les persones és un estat de guerra, per aquest motiu és necessari l'Estat, per a garantir la pau entre els ciutadans, uns ciutadans que hauran de ser igual enfront de la llei. El fi doncs, serà garantir la seguretat de tots els individus. Aquest serà, per al filòsof prussià, la base de qualsevol Estat.

En segon lloc, una vegada fixades les bases històriques sobre la necessitat de l'Estat, em va sorgir una qüestió: on quedava la voluntat en la representació? Llavors vaig encontrar en Hegel una diferència amb els pensadors anteriors, perquè ja no sols es busca la seguretat dels individus, sinó que, a més a més, l'Estat haurà de garantir la llibertat d'aquests. Aquestes idees estaran dintre d'un context molt especial com és el període del sorgiment de les idees il·lustrades que convulsionaran els debats polítics al voltant de l'Estat. Aleshores, Hegel ens dirà que el primer dret que garanteix la llibertat és la propietat privada. Encontrem així, un canvi fonamental en l'estructura de l'Estat, doncs ja no és un contracte entre la voluntat de l'individu i l'Estat, sinó que l'Estat en si és un individu amb voluntat pròpia. Serà en aquest moment, quan esclaten les guerres mundials i amb elles, sorgiran uns Estats cada vegada més compactes i forts. Així, el conjunt de la població demanarà als Estats uns mínims, és a dir, haurà de garantir una educació, una sanitat i certes cobertures socials. Amb aquestes demandes, s'inclourà el sistema de vot, i serà aquest, el sistema més efectiu d'exercici de la sobirania per part dels ciutadans. Amb ell, sortiria la representació política i les noves funcions de l'Estat que, ara ja no sols s'hauran de preocupar dels problemes interns, sinó que a

més a més, s'inclouran els problemes internacionals causats per la globalització.

En tercer i últim lloc, en veure l'evolució cap a l'organització actual, vaig veure com es van consolidar els partits polítics i amb ells l'actual forma de representació. Així, em vaig qüestionar si; és la deliberació la solució als problemes de la representació?, perquè veia com el sorgiment dels partits polítics allunyava cada vegada més als representants dels representats, creant una xarxa burocràtica que era difícil d'accedir. Aleshores, vaig veure com la representació no era una representació absoluta, sinó més bé, era un engany, ja que els partits polítics han aconseguit accedir a un grau d'institucionalització enorme i li han furtat el sentit original de la representació clàssica. La solució serà la deliberació, ja que autors com García Guitián deslegitimaran l'actual sistema explicant que no hi ha una representació absoluta, com per exemple, els grups minoritaris que a més d'estar discriminats, no tenen una representació política, llavors no és un sistema representatiu just. Nombrosos autors, com ara Manin o García Alonso, presentaran la seva proposta d'una democràcia deliberativa, on no sols es confronten grans grups ideològics, sinó que, a l'hora de decidir, es tingui present el conjunt de la població —de tota la població—. Apareixen així les idees de responsabilitat dels representants, és a dir, aquests, hauran d'explicar les seves polítiques, ja que no sols representen a la gent sinó també les seves idees.

Cal dir, que aquest nou sistema de representació ha de fer seves les propostes de la gent, ja que sols així tindran un tracte just. Així doncs, la solució que presenten no és reformar l'actual sistema representatiu, sinó fer un nou, on es creen eines per a fer aplegar les idees de la població a l'Estat. Amb la deliberació democràtica també és aconseguiria, que les decisions preses no hagueren de ser ni en un moment ni en un espai concret, sinó que es pogueren decidir tranquil·lament. Ja que al cap i a la fi, el que es busca és una major qualitat de les decisions, i no una major quantitat de participants.

Finalment, veig en aquest sistema una molt bona eina de representació real de la ciutadania, ja que actualment es busca molt més la màxima participació en les eleccions, i no una major formació dels votants, com hauria de ser. Per aquest motiu, crec que la solució va en aquesta direcció, i segur que cada vegada més, el conjunt de la població tindrem més eines per a participar realment en la decisió de les polítiques futures, tant en l'àmbit Estatal com a escala global.

BIBLIOGRAFIA

- BARBER, BENJAMIN R. (2004). *El imperio del miedo. Guerra, terrorismo y democracia*, Barcelona, Paidós.
- BRENNAN, GEOFFREY, I HAMLIN ALAN (1999). *On Political Representation. British Journal of Political Science*, 29 (1), 109-127.
- BRETTSCHNEIDER, COREY (2007). *Democratic Rights*. Princeton: Princeton University Press.
- CAMPS, MARIA VICTORIA (1992): *Locke*, en Victoria Camps (ed.), *Historia de la ética*, Vol. 2. La ética moderna. Barcelona, Crítica. 1992, 141.167
- COLOMER, JOSEP MARIA (1991). *Lecturas de teoría política positiva*. Madrid: Ministerio de Economía y Hacienda, Instituto de Estudios Fiscales.
- FERNANDEZ BUEY, FRANCISCO (2000). *Ética y filosofía política: asuntos públicos controvertidos*. Barcelona : Bellaterra.
- FETSCHER, IRING (1991), *Revista de estudios políticos*, Universidad de Indiana, Indiana
- GARCÍA ALONSO, ROBERTO (2015). *Representación política y democracia deliberativa. ¿Qué puede significar hoy la participación política?* *Estudios Políticos*, 47, Instituto de Estudios Políticos, Universidad de Antioquia, pp. 47-66.
- GARCÍA GUITÍAN, ELENA (2003) en ARTETA, AURELIO – GARCÍA GUITÍAN, ELENA - MÁIZ, RAMON. (eds.): *Manuales Ciencias sociales - Ciencia política*, nº 086. Madrid, Alianza, 387-401
- GARCÍA MARZÁ, VICENTE DOMINGO (1999). *Teoría de la democràcia*. Castelló de la Plana : Publicacions de la Universitat Jaume I.
- GARGARELLA, ROBERTO (2001). *Representación plena, deliberación e imparcialidad*. En: Elster, Jon (ed.). *La democracia deliberativa* (pp. 323-346). Barcelona, Gedisa.
- GONZÁLEZ ESTEBAN, ELSA (ed.) (2013). *Ética y gobernanza: un cosmopolitismo para el siglo XXI*, Granada, Comares.
- GRANADA, MIGUEL (1988). *Cosmología, religión y política en el Renacimiento*. Barcelona: Anthropos.
- HABERMAS, JURGEN (1999). *La inclusión del otro*. Barcelona: Paidós.
- HABERMAS, JURGEN. I GARCÍA COTARELO, R. (1995). *Conciencia moral y acción comunicativa*. Barcelona: Península.
- HELD, DAVID (1991) *Modelos de democràcia*, Alianza, Madrid
- HOBBS, THOMAS (1998). *El Estado*. México [etc] , Fondo de Cultura Económica.
- KANT, IMMANUEL (2002). *La paz perpetua*. Madrid, Alianza.
- KATS, S. RICHARD I MAIR, PETER (1995): *Changing models of party organization and party democracy: the emergence os the cartel party*, Party politics, 1.

- MACPHERSON, STEWART. I MIDGLEY, JAMES (1987). *Comparative social policy and the Third World*. Brighton: Wheatsheaf.
- MANIN, BERNARD (1987). *On legitimacy and political deliberation*. *Political Theory*, 15 (3), pp. 338-368.
- MANIN. BERNARD (1997): *The principles of representative government*, Cambridge, Cambridge U.P.
- PITKIN, HANNA (1967): *The Concept of representation*, Berkeley, U. of California press.
- RUBIO CARRACEDO, JOSÉ (2005). *Ciudadanos sin democracia*. Granada: Comares.
- RYFE, DAVID (2005). *Does Deliberative Democracy Work?* *Annual Review of Political Science*, 8, pp. 49-71.
- SABINE, GEORGE (1988). *Historia de la teoría política*. Madrid [etc.]: Fondo de Cultura Económica.
- SARTORI, GIOVANNI (1991). *Rethinking democracy*. Oxford: Blackwell.
- VALCARCEL, AMELIA (1998) en CORTINA ORTS, ADELA I CASTIÑEIRA, ANGEL : *10 palabras clave en filosofía política*. Navarra, Verbo Divino, 127-163.